

Pericopa Șoftim: De ce ne trebuie rege? [anul 5780]

"And when he came to the assembly, the priest stood up to the people." - 1Sam. viii. 10.

Numirea unui rege este una din cele 613 (taryag) mițvot. După Sefer Hachinuch este mițvaua no. 197, după cum apare în Tora:

"După ce vei intra în țara pe care ți-o dă Dumnezeu și o vei stăpâni și vei sta în ea ... să pui peste tine un rege" (Deutoronom 17:14-15).

Pe vremea profetului Samuel poporul a cerut împlinirea acestei mițva:

"Toți bătrânii lui Israel s-au strâns și au venit la Samuel la Rama. Ei au zis: ... pune un rege peste noi să ne judece" (1Samuel 8:4-5).

Replica lui Samuel a fost de supărare, cu toate că era o cerință de îndeplinire a unei mițva din Tora : *"Samuel n-a văzut cu ochi buni faptul că ziceau să le dea un rege ca să îi judece."* Mai mult decât asta. El încearcă să-i determine să renunțe la o asemenea cerere, spunându-le că regele o să le ia băieții și fetele, pământurile și măgarii (versetele 10-17 din același capitol). Versetul 19 relatează despre eșecul încercării lui și despre faptul că poporul respinge categoric avertismentul lui Samuel:

"Poporul n-a vrut să asculte glasul lui Samuel și a zis „Nu!”, ci să fie un rege peste noi." (1Samuel 8:19).

Ca să înțelegem poziția defavorabilă a lui Samuel vom citi din nou mițvaua din Tora: *" După ce vei intra în țara pe care ți-o dă Domnul și o vei stăpâni și vei sta în ea și vei zice: Vreau să pun peste mine un rege, ca acela pe care îl au toate neamurile care mă înconjoară."* (Deutoronom 17:14). Nu există nici o altă mițva în Tora în care inițiativa vine din partea poporului. Mai este, de asemenea, scris că motivul acestei cereri este ca să fim în rând cu toate națiunile. Nici motivul ăsta nu există în nici o altă mițva. În concluzie, din cele scrise în Tora se poate înțelege că nu este absolut necesar să avem un rege. Și Samuel înțelege că numirea unui rege va avea rezultate proaste. În ambele cărți ale Regilor este descris amănunțit că Samuel avea dreptate în opoziția lui la învestirea unui rege (în multe capitole: 1Regi 11, 12, 15, 16, 17, 22 și așa în 2Regi). Așa că Domnul le-a dat rege fiindcă așa a vrut poporul. De aici vedem iarăși că Toraua noastră este o Tora dedicată vieții și care se inspiră din viață și nu este nicidecum desprinsă de realitate.

Așadar Toraua a acceptat ceea ce a cerut poporul, dar cu o mare diferență. Regimul regelui în Israel este complet diferit de al tuturor celorlalți regi din lumea antică. După versetul despre numirea regelui ne așteptam să vină atribuțiile lui. Așa este și până astăzi în toate constituțiile cunoscute în lume. Spre exemplu, și în Constituția României, articolul 80 despre președintele statului începe cu rolul președintelui și toate articolele până la 94 sunt despre atribuțiile lui. În Tora nu este așa. După versetul cu numirea regelui, în loc să găsim atribuțiile lui, noi citim despre interdicțiile și restricțiile care îi sunt impuse:

"Să nu aibă mulți cai și să nu întoarcă poporul înapoi în Egipt ... să nu aibă un mare număr de neveste ... și să nu strângă mari grămezi de argint și aur." (Deuteronom 17:16-17).

Foarte surprinzător este versetul următor:

"Când se va așeza pe scaunul de domnie, o să scrie pentru el o copie a acestei Tora ... o s-o aibă cu el în toate zilele vieții lui ca să învețe să îl onoreze pe Dumnezeu și să păzească toate cuvintele acestei Tora și toate legile acestea." (versete 18-19).

De ce este regele obligat să facă asta? Răspunsul vine imediat, în versetul 20: *"pentru ca inima lui să nu se înalțe mai presus de frații lui."* Este important să fim atenți la cuvântul "frați". Supușii regelui nu sunt numiți în Tora nici conaționali regelui, nici poporul său, ci sunt numiți „frații” regelui. Folosirea acestui termen lasă impresia unei democrații adevărată! Rambam (Maimonides) scrie pe larg despre rege ca despre „fratele” lui Bnei Israel. Cartea "Hilhot Hamelech" cap. 2 Rambam ne spune că regele trebuie să fie lipsit de îngâmfare, milos și umil cu cei mici și să nu-i jignească. Când vorbește cu publicul, să vorbească calm, să se comporte extrem de modest, să suporte sâcâielile lor, plângerile și acuzațiile lor.

Este interesant să comparăm spusele lui Rambam cu purtarea altor regi din lumea antică din Tanach. Despre regele Ahașveroș este scris: *"Orice bărbat sau femeie care intră la rege în curtea dinăuntru, fără să fie chemat, legea este să fie omorât. Numai acela scapă cu viață căruia îi întinde regele toiagul lui de aur,"* (Ester 4:11). Când s-a supărat regele Ahașveroș pe HaMan este scris: *"Regele a zis: „Spânzurați-l !" ... și l-au spânzurat pe HaMan de un copac."* (Ester 7:9-10). Când vrăjitorii i-au spus faraonului că la evrei se va naște un băiat care îi va scoate pe aceștia din Egipt, el a ordonat: *„Pe orice băiat care se va naște să-l aruncați în Nil !."* (Exodul 1:22). Spre deosebire de aceste exemple de comportament regal discreționar, din povestea viei lui Nevot pe care regele Ah'av a vrut s-o cumpere (1Regi 21:1-4) ca și din alte numeroase exemple, putem afla despre restricțiile la care erau supuși regii evreilor față de alți regi din lumea antică.

Cu toate aceste restricții, mulți regi ai evreilor, iar printre ei chiar din rândul celor mai mari, au avut și ei comportamente excesiv de autoritare sau greșite, ca de exemplu David (2Samuel 11-12) și Salomon (1Regi 11). Așa că putem pe bună dreptate să înțelegem împotrivirea lui Samuel la instalarea unui rege.